Max Lönnqvist
Hyvinvointialuejohtaja
Itä-Uudenmaan hyvinvointialue
12.3.2025

Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen talous vuosina 2023-2028, alijäämien kattamisvelvollisuus sekä näkymät alijäämien kattamiseen lainsäädännön edellyttämässä aikataulussa

Hyvinvointialueen tilinpäätöksen alijäämä on katettava enintään kahden vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Jos hyvinvointialueelle kertyy lisää alijäämää, lisäyksen kattamisen määräaika on sama kuin ensimmäisellä alijäämällä.

Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen alijäämä vuonna 2023 oli 34,6 miljoonaa ja 48,5 miljoonaa euroa vuonna 2024. Kumulatiivinen alijäämä vuosilta 2023 – 2024 on 83,1 miljoonaa euroa. Hyvinvointialueen vuoden 2024 kulujen kasvu vuoden 2023 tilinpäätökseen verrattuna (+6,9 %) on liian suuri valtion rahoituksen kasvuun (+3,7 %) nähden ja kulukehitystä tulee hillitä voimakkaammin

Aluevaltuuston 12.12.2023 hyväksymän tuottavuusohjelman ensisijaisien toimenpiteiden toimeenpano ei ole edennyt suunnitelmien mukaan, joten tuottavuusohjelmassa on valmisteltu palvelujen saatavuustasoa alentavia sekä palvelutasoa heikentäviä ja leikkaavia toimenpiteitä. Aluevaltuuston 10.12.2024 kokouksessa hyväksyttiin palveluverkkosuunnitelma sekä talousarvio 2025 ja taloussuunnitelma vuosille 2025 – 2028. Tuolloin päätettiin toteuttaa ainoastaan osa valmistelluista tuottavuustoimenpiteistä.

Hyvinvointialueen vuoden 2025 talousarvio päätyy 8,1 miljoonan euron ylijäämään ja vuoden 2026 taloussuunnitelma 19,8 miljoonan euron ylijäämään. Aluevaltuuston talousarviokäsittelyssä hyväksyttiin 5,6 miljoonan euron lisätehostamistoimenpiteet vuosille 2025 – 2026.

Vaikka talous saadaankin käännettyä ylijäämäiseksi vuodesta 2025 alkaen, hyvinvointialueen omaa tuotantoa sopeuttamalla vuosien 2023 – 2024 alijäämiä ei pystytä kattamaan vuoden 2026 loppuun mennessä ja samanaikaisesti turvaamaan hyvinvointialueiden rahoituslain 11 §:ssä mainittujen perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitettujen riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen tai perustuslain 7, 15 ja 20 §:ssä tarkoitettuihin perusoikeuksiin liittyvien pelastustoimen palvelujen järjestäminen. Kumulatiivinen alijäämä vuoden 2026 lopussa on edelleen 55,2 miljoonaa euroa. Alijäämäkertymän kattaminen vuoden 2026 loppuun mennessä on mahdollista ainoastaan valtion lisärahoituksen turvin.

Vuosina 2027 – 2028 tavoitellaan 5 miljoonan euron kulualenemaa uuden asiakas- ja potilastietojärjestelmän käyttöönoton ja digitaalisien palveluiden käytön laajentumisen myötä, jonka lisäksi tulee saavuttaa 9,3 miljoonan euron yhteenlaskettu parannus tilikausien tuloksiin, jotta vuosien 2023 – 2024 alijäämät on mahdollista saada katettua vuoden 2028 loppuun mennessä.

Valtion rahoituksen lakimuutosehdotus vuodelle 2026

Hallituksen esityksessä laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ehdotetaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella kohdennettavan rahoituksen osuutta nostettavaksi 1,5 prosenttiin sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksesta. Samalla asukasmäärän mukaan määräytyvää osuutta laskettaisiin 0,5 prosenttiyksikköä. Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen vuoden 2026 rahoitus alenisi muutoksen myötä 0,8 miljoonaa euroa.

Lisäksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kertoimen laskentatapaa ehdotetaan täsmennettäväksi alueita kannustavammaksi. Muutoksen myötä Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen vuoden 2026 rahoitus alenisi 0,1 miljoonaa euroa. Esityksessä ehdotetaan, että hyvinvointialuekohtaisissa siirtymätasauksissa ei otettaisi huomioon hyte-kertoimen perusteella kohdennettavaa rahoitusta, jonka seurauksena Itä-Uudenmaan hyvinvointialue on menettämässä vuoden 2026 rahoituksessa 2,1 miljoonaa euroa. Hyvinvointialuekohtaisen sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksen määräytymistekijöiden osalta päivitettäisiin terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon laskennallisten kustannusten määrittelyssä käytettäviä painotuksia, jota myötä vuoden 2026 rahoitus pienenisi Itä-Uudenmaan hyvinvointialueella 1,5 miljoonaa euroa.

Kokonaisuudessaan Itä-Uudenmaan hyvinvointialue on menettämässä vuoden 2026 rahoituksessa 4,5 miljoonaa euroa eli 45 euroa asukasta kohden, mikä on maan korkein asukaskohtainen muutos.

Hallituksen esityksen mukaan (suora lainaus): *”Kullekin hyvinvointialueelle lasketaan siirtymätasaus alueen kuntien vuoden 2022 toteutuneiden sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen kustannusten ja vuoden 2022 tasossa lasketun laskennallisen rahoituksen välisenä erotuksena. Siirtymätasauksiin ei tehdä rahoitusmallin mukaisia palvelutarve- ja indeksikorotuksia, vaan ne ovat pysyvästi vuoden 2022 hintatasossa.”*

Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen kannalta suurin ongelma hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta on siirtymätasauksen laskennassa käytettävä vuosi 2022. Siirtymätasauslaskennassa lähdetään oletuksesta, että kunnat ovat raportoineet täysimääräisesti vuoden 2022 sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen kustannukset. Valtiokonttorille toimitettujen tietojen pohjalta voidaan todeta, että kaikkia kuntien sisäisiä kustannuksia ei ole kohdistettu täysimääräisesti, jolloin rahoituksen laskentapohja on ollut sisäisien ja vyörytyserien osalta 20,8 miljoonaa euroa liian alhainen jo lähtötilanteessa (pelastustoimi 0,9 milj. euroa, ikääntyneiden palvelut 7,5 milj., perhe- ja sosiaalipalvelut 6,9 milj. ja terveyspalvelut 5,4 milj. euroa – eurot inflaatiokorjaamattomia). Ilman siirtymätasausta vuodesta 2023 alkaen on todennäköistä, että Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen alijäämät tulisivat katettua vuoden 2026 loppuun mennessä. Kumulatiivinen siirtymätasaus vuosina 2023 – 2026 on 93,1 miljoonaa euroa.